

Az új pszichoaktív anyagok kihívásai igazságügyi szakértői szemmel

Összefoglaló a Nemzeti Drog Fókuszpont szakmai találkozójáról

(Budapest, 2011. december 6.)

A Nemzeti Drog Fókuszpont szakmai műhelykonferenciát szervezett december 6-án az igazságügyi orvos és vegyész szakértők, valamint részben az új pszichoaktív szerek Korai Jelzőrendszerének tagjai számára. A találkozón elsősorban azon szakemberek vettek részt, akik munkáját a kábítószer-fogyasztással összefüggő halálozás adatgyűjtés érinti, de a szélesebb körű tapasztalatcsere érdekében mások mellett megjelentek a Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézet valamint a rendőrség munkatársai is.

A találkozó célja az volt, hogy megvitassák az igazságügyi szakértők számára az új pszichoaktív anyagok állította kihívásokat, a kimutathatóságra és az élettani hatásokra vonatkozó eddigi tapasztalatokra fókuszálva.

A találkozó első, problémafelvető előadását Horváth Gergely, a Nemzeti Drog Fókuszpont munkatársa tartotta, aki a találkozó indokait ismertetve elmondta, hogy a halálozási adatokban csökkenést (2010-ben 17 halálos kimenetelű túladagolás történt, míg 2009-ben 31) tapasztalható. A csökkenés mögött két ok húzódhat meg: A heroinhoz való hozzáférés, ill. annak tisztasága 2010-ben jelentősen romlott, másrészt a heroin-fogyasztók egy része – összefüggésben a korlátozott hozzáféréssel – amfetaminra vagy más stimulánsra (pl. mefedronra, MDPV-re, metilonra stb.) váltott át. A halálos kimenetelű túladagolások jelentős része márpedig a heroin-fogyasztáshoz köthető. Az új pszichoaktív anyagok hosszú távú fogyasztásához köthető egészségártalmakról kevés a hazai vagy a nemzetközi tapasztalat, és az ilyen szereket injektálónál is megjelenik kockázatként a fertőző betegségek akvirálása. Mivel a drogspecifikus ismeretek a következményekre vonatkozóan hiányosak, és mivel ezen szerek szervezetből (biológiai mintákból) történő kimutatása problematikus, a designer drogok fogyasztása közvetett halálesetknél nagy valószínűséggel feltáratlan marad.

A találkozó második előadásában a Nemzeti Drog Fókuszpont részéről Péterfi Anna ismertette a Korai Jelzőrendszer szerepét az új anyagokkal kapcsolatos információcsere vonatkozásában. Az EMCDDA EDND portálja nagy segítséget nyújt a vegyész vagy orvos szakértőknek a mindennapi munkájuk során. A Korai Jelzőrendszer által terjesztett információk az új szerekről nem csak lefoglalási adatok, hanem biológiai minták elemzésén is alapulhatnak, így az igazságügyi szakértők bevonása, részvétele a hálózatban indokolt.

A szakmai nap következő előadását Dr. Csákó Ibolya, az ORFK munkatársa, a Kábítószer Listák Szakbizottságának elnöke tartotta az új szerek kontrolálásának lehetőségeiről. Az előadás különös aktualitását adta, hogy a találkozó előtti napon fogadta el a Magyar Országgyűlés 9 új pszichoaktív anyag tiltólistára vételét. Mivel az új pszichoaktív anyagok összetétele gyorsan változik, az egyes szerek ellenőrzése nem jelent hosszú távú megoldást. A jelenlegi tervek szerint az ún. generikus szabályozás jelenthet megoldást, melynek lényege, hogy egy előzetes szakmai értékelést követően a különböző családokba tartozó vegyületek törzsképletét vonják ellenőrzés alá, így megakadályozható az, hogy apró változtatások eredményeként olyan új pszichoaktív szerek szülessenek, melyek nem esnek a tételes kábítószerlista hatálya alá. Ez a szabályozás eszközt adna a bűnügyi hatóságok

kezébe az előállítás, behozatal vagy kereskedelem ellen. Ez a listára vétel nem azonos a büntetőjogi szabályozás céljából vezetett tiltólistával. A listára vétel egy egyéves vizsgálati periódusra adna lehetőséget, mely során kockázatértékelés dönt a szer tiltásának szükségességéről.

A Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézet munkatársai két előadással is hozzájárultak a szakmai program sikeréhez. Dr. Nagy Gábor előadásában arról számolt be, hogy az új pszichoaktív szerekhez köthető vizsgálatok száma 2010 óta folyamatos emelkedést mutat, 2011 végére majdnem minden ötödik hatósági vizsgálat új pszichoaktív szereket azonosított, az új hatóanyagok száma 2011-ben már meghaladta az előző évi 18-at. Az új szerek elsősorban a katinonok és szintetikus kannabinoidok családjába tartoznak, de azonosítottak már új piperazinokat és amfetaminokat is, egyebek mellett. A bevizsgálás során azonos csomagolásban is találtak eltérő hatóanyagokat, előfordul a különböző hatóanyagok – véletlen vagy tudatos – keverése is, azt sem lehet kizárni, hogy egy nem ellenőrzött hatóanyag mellett kábítószernek minősülő hatóanyag is szerepel, azaz a fogyasztó gyakran nem tudja, hogy mit is rejt a csomagoláson szereplő fantázianév, mely fokozza a szerhasználat veszélyeit. Ezeknek a szereknek a laboratóriumban történő kimutatása bonyolult feladat, mert kevés előzetes információ áll rendelkezésre, gyakran a referenciaanyag is hiányzik, olykor teljes szerkezetazonosítás is szükséges. A munkát segítheti a – nemzetközi – tapasztalatcsere és a különböző szakmai információforrások megosztása.

Dr. Hidvégi Előd az Országos Toxikológiai Intézet munkatársa előadásában bemutatta az új pszichoaktív szerek biológiai mintákból (vér, vizelet, szövetminták stb.) történő kimutatásának nehézségeit. Az igazságügyi vegyész szakértő jellemzően két kérdéssel találkozik: Egyrészt igazolja a kábítószer-fogyasztás tényét, másrészt segítséget nyújt az orvos szakértőnek a befolyásoltság körülményeinek vizsgálatában (pl. mikor történt a fogyasztás, mekkora mennyiséget fogyasztottak). Ez utóbbi esetben komoly kihívást jelent az új pszichoaktív szerek biológiai jellemzőire (pl. lebomlási idő, metabolitok) vonatkozó előzetes ismeretek hiánya. A vizsgálatokhoz szükséges referencia anyagok jelentős költségeket jelentenek az intézet számára, de a szűrővizsgálatok spektrumát is bővíteni szükséges.

A Péterfy Sándor utcai kórház toxikológus főorvosa Dr. Zacher Gábor az új pszichoaktív anyagok fogyasztásának egészségügyi következményeiről tartott előadást. A kórházba szállított betegek körében jellemző a tahikardia, a hipertónia, előfordulhat láz, endokarditisz, tüdőtályog. Az ellátás után a tisztulási folyamatot gyakran kíséri paranoia, hallucináció, a betegek időnként agresszívak. A katinonok, így az MDPV fogyasztása jellemzően gyors leépülési folyamattal jár együtt. Az elmúlt hónapokban megemelkedett a szintetikus kannabinoidok miatt kezelték száma is, a fogyasztók a kannabiszénál erősebb hatásokról számolnak be, melyet kísérhet zavartság, pszichózis, pánikroham is. Az ellátásban szintetikus kokain származékokat, piperazinokat és GHB/GBL-t fogyasztó betegek is megjelennek. A toxikológiai ellátásban tapasztaltak fontosak a halálesetek vizsgálatakor az igazságügyi orvos szakértők, patológusok számára is.

A szegedi egyetem orvostudományi karának Igazságügyi Orvostani Intézetéből Dr. Inostóris László és munkatársai a szintetikus stimulánsok és kannabinoidok vérből és vizeletből történő kimutatásával kapcsolatos tapasztalataikat osztották meg. A vegyészeti eljárások szakmai bemutatása mellett sor került a szerek Csongrád megyei előfordulási adatainak ismertetésére is. Kiemelendő, hogy az esetek nagy részére jellemző a polidroghasználat. Egy azonosított designer drog mellett szerepelhet további új pszichoaktív anyag, kábítószer vagy gyógyszer (pl. benzodiazepin) is, különféle kombinációkban. A befolyásoltság megállapítása éppen ezért rendkívül összetetté vált, a vérben kimutatott egy, de gyakran több szer hatóanyag koncentrációja és a befolyásoltság közötti összefüggésekről keveset

tudunk. Tovább nehezíti a meghatározást az is, hogy nem egyértelmű a hatóanyagok és a metabolitok kapcsolata; valamint a különféle szerek együttes hatása sem.

A találkozót Dr. Csonka Renáta és Dr. Tóth Anita Réka esetbemutatai színesítették: Olyan halálesetek kerültek ismertetésre, melyeknél szerepet játszottak az új pszichoaktív szerek. Ezen esetek bemutatása során azonosított élettani hatások segítséget nyújtanak más orvos szakértőknek a kábítószer-fogyasztással összefüggő halálesetek azonosításában.

A szakmai fórumot kerekasztal beszélgetés zárta, melynek keretében a különféle szakmai háttérrel rendelkező szakértők megosztották egymással dilemmáikat, tapasztalataikat. Általánosságban elmondható, hogy az új pszichoaktív anyagok megjelenése és elterjedése a munkaterhek növekedését hozta a különféle intézetek számára, egyrészt az ügyszámok emelkedése, másrészt a kimutatást érintő kihívások miatt. A jelenlegi ismeretek szerint elterjednek mondható új szerek (pl. MDPV, metilon 4-MEC stb.) 2012 januárjától illegális szernek számítanak. Nem egyértelmű, hogy érdemes-e ezen szerek kimutatására tartósan berendezkedni, így például költséges referencia anyagokat vásárolni, mert a betiltást követően új szerek jelenhetnek meg. A kábítószereknek minősülő anyagok biológiai mintákból történő kimutatása feltételeinek (pl. eljárásrend, finanszírozás, technikai eszközök stb.) biztosítása szükséges a törvényi változásokkal egy időben. Jóllehet a generikus szabályozás hatékony eszköz lehet a kereskedelem visszaszorításában 2012 márciusától, a kimutatás specifikus, csakis egyes szerekre vonatkoztatva igazolható a jelenlét, a szakértői vizsgálatokat tekintve ezért a generikus szabályozás nem hoz változást. E szabályozás által meghatározott vegyületcsoportokba tartozó vegyületek száma ismeretlen, olyan anyagokat is lefedhet ez a típusú szabályozás, melyeket még nem is szintetizáltak. Nem egyértelmű az új anyagok esetében a csekély vagy a jelentős mennyiség fogalmi meghatározása; nem ismert, hogy a következő év januárjától kábítószernek minősülő kilenc új anyag esetében mi lesz a gyakorlat (pl. morfinra konvertálás) az orvos szakértők körében. A szakemberek körében igény mutatkozott a további együttműködésre, tapasztalatcserére, hisz a szakmai ismeretek akár nemzetközi megosztása segít az előzetes tapasztalatok híján egyedül maradó szakértők munkáját. További munka szükséges az új szerek fogyasztásából eredő egészségkárosodás azonosításához, a hosszú távú következmények leírásához. Bár a találkozó keretében csak röviden esett szó az elmeorvosi vizsgálat és az új szerek összefüggéseiről, elmondható, hogy keveset tudunk még az ezen pszichoaktív anyagok okozta mentális és viselkedészavarokról, a fizikai és lelki függőségről vagy a megvonásról, jóllehet a kóros elmeállapot megállapításakor az igazságügyi szakértő találkozhat e problémákkal.

A találkozón elhangzott előadások a Nemzeti Drog Fókuszpont honlapján elérhetők az alábbi linken:

<http://drogfokuszpont.hu/?lang=hun&menu=18&pid=56>

Kapcsolat:

Korai Jelzőrendszerrel kapcsolatos információk:

Péterfi Anna <peterfi.anna@oek.antsz.hu>

T: 06-1-476-1100 / 2636

Kábítószer-fogyasztással összefüggő halálozás:

Horváth Gergely <horvath.gergely@oek.antsz.hu>

T: 06-1-476-1100 / 2637

Kapcsolódó dokumentumok:

Responding to new psychoactive substances – magyar nyelven

EMCDDA, Lisbon, December 2011

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_145850_HU EMCDDA DiF22 HU.pdf

Selected Issue 2011: Mortality related to drug use in Europe – angol nyelven

EMCDDA, Lisbon, November 2011

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues/mortality>

Budapest, 2011-12-14